

Ed.

80. Frumvarp til laga

um rafveitur ríkisins.

Flm.: Jónas Jónsson.

1. gr.

Ríkisstjórninni er heimilt að setja á stofn og starfrækja rafveitur, er vera skulu eign ríkisins og reknar sem fjárhagslega sjálfstætt fyrirtæki, með sérstöku reikningshaldi, undir umsjón atvinnuáráðuneytisins. Stofnunin skal heita: Rafveitur ríkisins.

2. gr.

Rafveitur ríkisins skulu hafa það verkefni að afla almenningi í landinu raforku með því að vinna hana sjálfar, kaupa eða taka við henni frá orkuverum eða öðrum orkuveitum, veita orkunni um hreppa, sýslur eða stærri landshluta og selja hana eða afhenda raforkuveitum í kaupstöðum, kauptúnum eða öðrum innanhéraðsorkuveitum eða orkuveitufélögum, er stofnuð eru til þess að taka við orkunni og veita henni til neytenda innan héraðs eða á félagssvæði.

Rafveitur ríkisins geta einnig gerzt meðeigandi í orkuverum og orkuveitum annara eða tekið þær á leigu og starfrækt þær, eða tekið þátt í starfrækslu þeirra eftir sérstökum samningi. Rafveitum ríkisins er heimilt að selja raforku beint til neytenda á þeim stöðum, þar sem innanhéraðsorkuveita eða orkuveitufélag er ekki til, eða annarstaðar með samþykki innanhéraðsveitunnar eða orkuveitufélags.

3. gr.

Til þess að hafa á hendi forstöðu fyrir rafveitum ríkisins skal atvinnuáráðherra skipa framkvæmdarstjóra, er vera skal rafmagnsverkfræðingur, og kallast hann rafveitustjóri ríkisins. Ráðherra setur honum erindisbréf.

Atvinnuáráðherra skipar aðra starfsmenn rafveitna ríkisins, að fengnum tillögum rafveitustjóra, eftir því sem ákveðið kann að verða í reglugerð.

4. gr.

Rafveitur ríkisins mega ekki reisa, kaupa eða taka á leigu orkuver eða orkuveitu, nema undangengnar rannsóknir og nákvæmar áætlanir sýni, að virkin muni gefa þær tekjur, sem nægja fyrir öllum rekstrarkostnaði, þar með taldir vextir og afborganir stofnkostnaðar, eða að tryggt sé, að tekjuafgangur rafveitnanna af öðrum virkjum sé nægur til þess að greiða hallann, eða nægilegt fé hafi verið veitt til virkjana á annan hátt. Þá skal og, ef um er að ræða fleiri en eitt orkuver eða orkuveitu í senn, það orkuver eða orkuveita ganga fyrir um framkvæmd, sem áætlanir sýna, að þær sig betur fjárhagslega, nema sérstaklega standi á.

Nú sýna áætlanir, að rekstrarhalli muni verða fyrstu árin, sem veitan starfar, og skal þá talið, að hún beri sig fjárhagslega, ef hún samkvæmt áætlun rafveitustjóra hefir skilyrði til þess að vinna sig upp síðar og endurgreiða samansafnaðan rekstrarhalla fyrstu áruna.

5. gr.

Rafveitustjóri gerir, að undangengnum nauðsynlegum rannsóknum og athugunum, tillögur til ríkisstjórnarinnar um það, í hvaða framkvæmdir skuli ráðizt til orkuvinnslu og orkuveitu. Hann gerir nauðsynlegar kostnaðaráætlanir um þær, athugar skilyrði fyrir orkukaupum og orkusölu og gerir nákvæmar áætlanir um væntanlegar tekjur og gjöld af virkjunum, til þess að séð verði, hvort þau fullnægja skilyrðum 4. gr. Að því er tekur til vatnsvirkja framkvæmir þó vatnamálaráðunautur ríkisins nauðsynlegar mælingar og gerir kostnaðaráætlanir og annan undirbúning að þeim, nema öðruvísi verði ákveðið. Kostnað allan við þessar rannsóknir, svo og við annan undirbúning, skal greiða úr ríkissjóði, eftir því sem fé er veitt í því skyni.

Þó er rafveitum ríkisins heimilt, með samþykki ráðherra, að verja fé af tekjuafgangi sínum til slíkra rannsókna að svo miklu leyti, sem honum hefir ekki verið ráðstafað á annan hátt. Ef ráðizt er í framkvæmdirnar, skal þessi undirbúningskostnaður talinn með stofnkostnaði þeirra.

Nú telur atvinnumálaráðherra, að fengnum tillögum rafveitustjóra, rétt að reisa ný orkuver eða koma upp nýjum orkuveitum, eða að festa kaup á slíkum mannvirkjum, og leitar hann þá til þessa samþykkis Alþingis og gerir jafnframt tillögur um það, á hvern hátt fjár til þeirra framkvæmda skuli aflað. Tillögum sínum til Alþingis lætur ríkisstjórnin fylgja nákvæmar áætlanir um væntanlegar tekjur og gjöld af þessum virkjum, sbr. 8. og 9. gr.

6. gr.

Nú er ákveðið að reisa raforkuver eða koma upp raforkuveitu, og hefir þá rafveitustjóri stjórn þeirra framkvæmda. Að því er tekur til vatnsvirkja annast vatnamálaráðunautur ríkisins framkvæmd verksins. Að öðru leyti ákveður atvinnumálaráðuneytið nánar verkaskiptingu milli þeirra.

7. gr.

Atvinnumálaráðuneytið setur, að fengnum tillögum rafveitustjóra, gjaldskrá um raforkusölu frá rafveitum ríkisins.

Tekjum rafveitna ríkisins skal varið til greiðslu rekstrarkostnaðar hinna einstöku raforkuvirkja, þar með talið stjórn, gæzla, viðhald, vaxtagreiðslur og afborganir lána. Afgangurinn leggist í sérstakan sjóð, rafveitusjóð ríkisins, er rafveitustjóri varðveitir undir yfirumsjón atvinnumálaráðuneytisins.

8. gr.

Rafveitusjóði ríkisins skal varið til aukningar raforkuveitum og eflingar raforkuvinnslu og raforkunotkun, sbr. 5. gr.

9. gr.

Rafveitustjóri skal árlega gera efnahags- og rekstrarreikning rafveitna ríkisins, svo og kostnaðarreikning fyrir þau virki, sem eru í smiðum, ennfremur skýrslu um starfsemina, og senda atvinnumálaráðuneytinu. Hann skal og árlega gera fjárhagsáætlun fyrir næsta ár og senda ráðuneytinu svo snemma, að fylgt geti fjárlagafrumvarpi til Alþingis. Í fjárhagsáætlun skal taka upp tillögur um lántökur, fjárveitingar og önnur fjárframlög, sbr. 5. gr.

10. gr.

Setja skal reglugerðir um rekstur innanhéraðsveitna, sem kaupa raforku frá rafveitum ríkisins, og gjaldskrár um raforkusölu frá þeim. Í reglugerðunum skulu vera ákvæði um rekstrarfyrirkomulag og tilhögun veituvirkja, til þess að tryggja rafveitum ríkisins greiðslu fyrir orku þá, sem þær selja, svo og til þess að stuðla að aukinni raforkunotkun og góðri hagnýtingu orkunnar. Atvinnumálaráðuneytið staðfestir reglugerðir þessar og gjaldskrár, að fengnum tillögum rafveitustjóra og rafmagnseftirlits ríkisins, og samræmir reglugerðir og gjaldskrár hinna einstöku raforkuveitna, eftir því sem þörf þykir.

11. gr.

Rafveitustjóri skipar fyrir um rekstur raforkustöðva ríkisins, sem starfræktar eru við skóla eða aðrar opinberar stofnanir ríkisins, nema reksturinn sé falinn þessum stofnunum sérstaklega.

12. gr.

Rafveitustjóri ríkisins hefir umsjón með þeim fallvötnum, sem eru í eign ríkissjóðs, heldur skrá yfir þau og annast nauðsynlegt bókhald í sambandi við þau. Raf-

veitustjóri gerir í samráði við vatnamálaráðunaut tillögur til ríkisstjórnarinnar um kaup á vatnsréttindum, sem hann telur nauðsynlegt, að ríkið eignist.

13. gr.

Ráðherra getur sett reglugerð um nánari framkvæmd laga þessara, þar á meðal sérstaklega um:

- 1) Stjórn og fjárreiður rafveitna ríkisins, reikningshald, fyrningu og greiðslur í rafveitusjóð, svo og um skýrslugerðir rafveitustjóra.
- 2) Starfsmannahald og verkaskiptingu starfsmanna, svo sem ákvæði, er lúta að því að aðgreina undirbúning, byggingu og rekstur í sérdeildir, undir stjórn rafveitustjóra, þegar þess verður þörf.
- 3) Önnur atriði viðvíkjandi starfrækslu veitnanna, kaupum og sölu á raforku.
- 4) Eftirlit með og afskipti af málum innanhéraðsveitna, sbr. 10. gr.

14. gr.

Rísi ágreiningur milli rafveitna ríkisins og kaupenda raforku frá orkuverum þeirra út af samningum, sem gerðir eru samkvæmt þessum lögum, geta aðiljar komið sér saman um að leggja hann undir úrskurð gerðardóms þriggja dómkvaddra manna.

15. gr.

Fyrst um sinn er forstöðumaður rafmagnseftirlits ríkisins rafveitustjóri, og er hann jafnframt ráðunautur ríkisstjórnarinnar í raforkumálum.

16. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

G r e i n a r g e r ð .

Frumvarp þetta er flutt samkvæmt ósk atvinnumálaráðherra. Málið lá fyrir síðasta Alþingi, en varð ekki útrætt í það sinn. Er það nú flutt á ný óbreytt eins og það var borið fram í neðri deild þá, en flm. mun við meðferð málsins síðar flytja breytingartillögur við það. Að öðru leyti er vísað til greinargerðar, er málinu fylgdi upphaflega (sjá Alþt. 1938, A. þskj. 114).